

tas tabellas gestorum suorum, iudici mox præsentandas, eorum mercedem præstolantes, iusti cum desiderio summo, improbi cum ingenti timore velut pecora alligata ad macellum; cupient enim latere et faciem a iudice avertere, sed non poterunt. Unde cum sarcasmo illudit eos Isaias c. II. dicens: *Ingrederere in petram et abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, et a gloria majestatis ejus*; quasi dicat conaberis fugere, sed non poteris.

Quinto. Stabant singuli in loco suo, iudicii processum præstolantes; electi quidem ad dexteram Christi in sublimi aere cum jucunditate et desiderio veluti, qui prius infimo loco positi jamjam audient: *Amice, ascende superius*; velut sponsa adornata, sponso jamjam adducenda; velut prudentes virgines ad cælestes nuptias jamjam ingressuræ. Reprobi vero inferne in terra ad sinistram humi prostrati, gementes, ululantes, vociferantes, sibimet irascentes, velut oves non habentes pastorem, de quibus dictum est Psal. XLVIII. *Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos*. Quis animus, quæ mens, quis sensus tunc illis erit? « A dextris, inquit S. Ansel. I. de similit. erunt peccata accusantia, a sinistris infinita demonia, subtus horrendum chaos inferni, dessu per iudex iratus, foris mundus ardens, intus conscientia urens. Heu miser peccator! Sic deprehensus quo fugies? Latere enim impossibile erit, apparere intolerabile. » Sic Ansel. Superest nunc, auditores, ut dispiciat unusquisque quem in eo conventu locum ipse habiturus sit, quemque habere cupiat. Sane in vestro nunc arbitrio est eligere vobis, quem vultis locum. Bonum ergo et securum desideratis locum? Bonam vitam eligite. Audite S. Bern. epist. ult. hanc sanctæ vitæ regulam præfigentem: « Talis studeas vivere, qualis affectas in extremo iudicio inveniri. »

CONCIO IV.

CUR IN MUNDO PAUPERES.

I. Ad humani generis conservationem. — II. Ad Dei gloriam. — III. Ad remedium divitum. — IV. Ad instructionem nostram. — V. Ad bonum ipsorum.

THEMA.

Pauperes evangelizantur. Matth. XI.

Forsitan, auditores, cogitabunt aliqui pauperes: quid nobis evangelizatur in hodierno Evangelio? An fortasse Christus pauperiem a nobis tollet, et opes ministrabit? Hoc sane Evangelium, id est, bonum nuntium foret, nobisque optatissimum. Et quidem plebs Hebræa expectabat olim, et expectat hodieque ejusmodi Messiam, qui dives et gloriosus cum majestate veniat, gentem suam ditet, et terræ

bonis cumulet: sed non est hoc Evangelium quod mundo Christus attulit, non est nuntium istud, a Prophetis olim prædictum, quod terræ et fluxa bona pauperibus promittat, sed illud: *Beati pauperes quia vestrum est regnum Dei*. Luc. VI. Non perituras opes, sed stabiles et solidas annuntiat vobis Christus, o felices pauperes? Sed enim nihilominus quærent forsitan aliqui: nonne melius fuisset, si Christus paupertatem a nobis abstulisset, et omnino e mundo sustulisset? Respondeo negando; causas nunc audiemus.

I. Pauperes in mundo sunt, propter humani generis conservationem: nisi enim pauperes sint, duo gravissima mala sequentur, scilicet omnium artium ac rerum pulchrarum, totiusque splendoris, qui in rebus humanis cernitur, interitus, et morum extrema corruptela ac turpitudine. Nemo amplius artes mechanicas aut discere volet, aut exercere; nemo laboriosa opera subire, nemo alteri servire. Nullæ amplius fient pulchræ vestes, nullæ splendidæ domus, nulla magnifica templa, nulla oppida, nullæ arces, nulla ingeniosa opera; siquidem paupertas excitat artes. Nulli erunt viri nobiles et potentes, utpote famulis et militibus destituti; graduum et ordinum, qui sunt in rebus publicis, discrimen ruet ac proinde reverentia et obedientia. Tandem brevi omnes perire oportebit, quia conquiescet agricultura, navigatio, mercimonium, aurigatio, et quidquid ad humanam sustentationem pertinet.

Sequitur deinde morum ingens corruptela: nemo non in comessionationes et libidines se effundet, ubi enim otium et rerum abundantia est, ibi necesse est vitia nasci. Argumento nobis sunt homines illi diluvio absorpti, quos otium et luxus perdidit, quemadmodum et Sodomitas. *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ*, ait Ezechiel c. XVI, *superbia, saturitas panis et abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus, et manum egeno et pauperi non porrigebant*: ideoque cælesti igne depasti sunt. Item gentes quædam barbaræ apud Brasilios, quæ cum paucis rebus ob cæli clementiam indigeant et annona abundant, ventri prorsus et abdomini serviunt, omnibus vitiis inquinatissimæ. Quod et in illis Germaniæ partibus, ubi vini et frumenti, omnisque generis victualium copia cernere est, veluti ad Rhenum, cujus regionem ob eam causam fugit S. Wunibaldus, ut in vita S. Wilibaldi c. XXV. scribitur apud Grets.

II. Propter gloriam Dei, ut manifesta fiat divina providentia, quæ pauperem facit et ditat, infinitos etiam pauperes mirabiliter alit. Magna est principis gloria, alere plurimam pauperum multitudinem; et Salomonis sapientia eluxit in alenda tanta familia, opera præfecto

rum annonæ, qui ordinatissime eam afferebant: multo magis splendet Dei providentia, cum infinitos pauperes alit tam miris rationibus per divitum largitiones, qui tamen ut plurimum avari sunt. Habet enim sua media Deus, quibus divites avaros deplumet et pauperibus in prædam det; verbi gratia, eorum incendit aedes, vastat prædia, corrumpit in horreis frumentum, cum permortem plumas illis extrahit et pauperibus donat; sicut cum quis in foro nimium caro vendit cerasa vel pira, solet ea magistratus in pœnam avaritiæ venditoris evertere, et pueris pauperibus diripienda dare. Figuratum hoc in corvis, quibus præcepit Deus ut pasceret Eliam, III. Reg. XVII. qui cum sint furacissimi et carniū etiam putridarum avidissimi, carnes servo Dei afferre debuerunt iisque abstinerere; ita omnino per avaros et rapaces divites novit Deus miro modo pascere suos pauperes. Quod si igitur pauperi minus vel nihil dedit, diviti tanto plura dedit, ut haberet quæ pauperi dispensaret: neque culpa Dei est, si egeat, et pereat pauper, sed divitum. Sicut non est culpa cauponis, si duo in eodem spatioso lecto jacentes non ambo calefiant; sed culpa alterius socii, qui operculum totum ad se trahit. Si pauperi non dedit, dedit dispensatori, ab illo requirat annonam suam pauper: si is deneget, Deo injuriam infert et pauperi. Si computes pallia hominum, quæ sunt in mundo superflua, et pauperes, qui nullum habent, non invenies pauciora pallia, quam pauperes, cum plurimi duo vel tria et plura habeant. Culpa igitur abundantium est, si non dant pauperi ea, quibus ipsi abundant. Ad hæc si pauperes census et lucrum suum computent comparentque cum expensis vel capitibus quæ sustentant, mirabuntur quomodo alantur. Mira æquitate satiavit Deus per manna Hebræos in deserto, *Qui multum (collegit) non abundavit, et qui modicum, non minoravit*, ait Apostolus II. Corinth. VIII. ita « Cum omnes unum ventrem, ait sanctus Chrysostomus in eum locum, impleamus, et uno tempore vivamus, et unum corpus tegamus, nihil magis habet dives ex abundantia: neque ex paupertate minus habet pauper, sed uterque victum habet et amictum. » Accedit, quod hoc pacto Deus divitem sicut et pauperem sibi devincit, et quodammodo lucratur, illum per eleemosynam, hunc per patientiam et gratiarum actionem. Sic Joseph dispensando frumentum domini sui, aluit subditos ejus, emitque eos domino suo, fame perurgente. Genes. XLVII.

III. Propter remedium divitum; ut quoniam ipsi dum tractant divitiarum spinas, facile et undique vulnerantur, possint sibi per illos cito et ubique mederi. Unde S. Chrys. hom. XIV.

I.

in I. epist. ad Timoth. ait: « Nisi essent pauperes, peccatorum difficile sarcinam poneret: medici illi sunt vulnerum tuorum, manus eorum tibi medicamenta præstant. Non ita medicus ut medicamenta imponat, extendens manum, curationem exhibet, sicut pauper abs te ut accipiat, porrigens manum. Et quid mirum, (ait idem hom. XXX in I. Cor.) citra dolorem, citra suspirium pulcherrimam confert medicinam? » Sumitur hæc doctrina ex verbis Christi Luc. XI. ubi cum dixisset Pharisæis: *Quod intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate*, subjunxit: *Veruntamen quod superest, date eleemosynam; et ecce omnia munda sunt vobis*; quia nimirum eleemosyna disponit ad pœnitentiam et gratiam. Ut ergo passim constituti sunt certi medici pro certis hospitalibus vel communitatibus, ita pauperes pro divitibus; et sicut voluit Deus, ut dives non deesset pauperi, cum dixit Deut. XV. *Omnino indigens et mendicus non erit inter vos*: id est, non patiamini, ut egeant aliqui inter vos; sic voluit ut pauperes non deessent divitibus, tamquam medici ægris (ut eodem cap.) *Non deerunt pauperes in terra habitationis tue*. Dives et pauper sibi mutuo necessarii sunt, sicut cæcus et claudus in silva constituti; ille gestet claudum, claudus cæco viam monstret, si emergere velint. Cæcus est dives, quia curis terrenis occupatus ad cælum non attendit, nec suas agnoscit rapinas, aliaque animæ vulnera: claudus pauper, quia eget ope divitis, quasi scipione. Quare ut ex mundi labyrintho ambo se expediant, dives sublevet inopem suis eleemosynis; pauper divitem precibus suis dirigat ad cælum. Vidit hoc Apostolus, qui II. Cor. VIII. ait divitibus: *In præsentem tempore vestra abundantia, illorum (pauperum scilicet) inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestra inopie sit supplementum, ut fiat æqualitas*. Ergo divites præstant pauperibus eleemosynam corporalem, pauperes divitibus spiritualem, dum oratione et meritis suis eos juvant et occasionem promerendi cælum offerunt, sicque in æterna tabernacula recipiantur. Et cur, putatis, posuit Deus Lazarum mendicum ante fores divitis, nisi ut dives ille hac præsentissima veluti theriaca mederi sibi posset, si vellet, ælendo esurientem? Bonum igitur factum est, quando pauper et dives mutuo sibi obviant, juxta id Prov. XXII. *Dives et pauper obviaverunt sibi*. Et bene dixit alius quidam: *Sicut dotium omnino plenum et aliud omnino vacuum optime consonant in diapason, sic dives benignus et pauper egens*.

IV. Propter instructionem nostram. Ita enim S. Gregorius Nazianz. orat. XVI. de pauperum amore, ait: « Deus vult quosdam esse pauperes, ut nos infirmitatis nostræ submoneant. » Ac propte-

5

rea a multis jam sæculis observatum est, ut mendici, qui partim variis morbis confecti, partim membris mutilati, partim ex opulento statu ad inopiam redacti sunt, præ foribus templorum sedeant, quasi communes hominum præceptores, juxta id Apostoli: *Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo.* I. Tim. VI. Per hos enim cæteri monentur, ut nec secundis rebus efferantur, nec adversis frangantur. Pessima duo vitia sunt, elatio et pusillanimitas; utrumque dedocet aliena paupertas. Placet sibi quispiam et blanditur de eleganti forma, juvenute, robore? Intueatur pauperes et qui præ foribus templorum et urbium sedent, quorum forte non pauci iisdem naturæ dotibus præditi olim erant, nunc vero squalidi sunt et deformes. Tumet aliquis ob divitias et potentiam? Intueatur pauperes illos, qui et ipsi forte olim divitiis pollebant, nunc vero ad extremam inopiam redacti sunt: sic fiet ut quisque tandem cristas elationis demittat. Hujusmodi exemplum celebre fuit Belisarius Romani imperii princeps gloriosissimis victoriis insignis, qui tandem in eum fortunæ casum devenit, ut publice ostiatimque stipem peteret, de quo Joan. Tzeza: «Iste Belisarius imperator magnus, Justiniani existens temporibus imperator, ad omnem quadrantem terræ, cum explicuisset victorias, postea invidia excæcatus (o fortunam instabilem!) poculum ligneum detinens clamabat plebi in stadio: Belisario obolum date imperatori! Quem fortuna quidem clarum fecit, excæcavit invidia,» apud Baron. an. 561. Et quam multa talia exempla statuit nuper Deus, cum per militum direptiones multi ex opulentissimis pauperimi sunt facti? Annon idipsum cuivis alteri evenire potest? Atque ex hoc conversionem suam cepit Josaphat ille regis Avennir filius, quod vidisset obvios mendicos pauperes et variis corporis defectibus obnoxios, ut est in ejus vita apud Damascenum. Optime igitur S. Chrysostomus vocat divitias servum fugacem, in hom. in Eutropium; ubi in exemplum adducit ipsum Eutropium, qui de opum et honorum summo gradu in imum lapsus, cum a militibus ad necem quæreretur, ad ecclesiam confugere coactus est, ibique a Chrysostomo exceptus et homilia prædicta defensus ac servatus.

Monet etiam secundo, ut ne frangamur adversis rebus. Accidit enim tibi præter voluntatem aliquid? At quam leve est istud, si cum istius miseri calamitate conferas? Non es ea, qua optas valetudine? At hujus miseri morbus prorsus est incurabilis. Facultatam tuarum gravem jacturam fecisti? At hic ne panem quidem habet, quo se et liberos suos sustentet, nisi

a te accipiat, nec tamen idcirco murmurat au Deo maledicit. An forte non poterat Deus eadem te calamitate premere?

V. Propter bonum ipsorum pauperum; si enim pauperes nossent quantum bonum sit paupertas, commutare eam cum quibuscumque divitiis nollent. Paupertas primo hominem in Dei timore et servitio continet: sicut enim avi truncantur alæ, ut ne avolare queat; sic paupertas adimit homini potestatem, ut a Deo facile discedere nequeat.

Secundo hominem securum reddit et munit contra diaboli insidias. «Dives enim, inquit D. Chrysost. hom. XIII. in acta apostol. nihil aliud esse videtur, quam civitas quædam absque muris in agro sita, et undique insidiantibus exposita; paupertas vero e contra securum præsidium est, et expugnatum difficile.» Et hom. V. in epist. ad Tit. c. III. «Quemadmodum eos, qui nudi fugiunt adversarium, inquit, nemo facile tenere potest; qui vero vestimentum post se trahit, eum quis facile apprehendit, eadem ratione et dives et pauper se habent: nam etiamsi pauper capiat, fugere facillime potest, et dives etiamsi non capiat, suis tamen compedibus irretitur, curis innumeris et cogitationibus obstructus.» Hæc ille.

Tertio, accendit sitim cælestium honorum et promovet ad ea quærenda. Columba emissa ex arca, quia non invenit, ubi requiesceret pes ejus, ideo cito reversa est ad arcam; corvus vero quia invenit natantia cadavera, in quibus se definuit, non est reversus, Gen. VIII. Columba pauper, corvus dives est. Pauperes sunt Levitæ spirituales, qui cum non habeant in terra hæreditatem sibi assignatam, ideo Deus illorum hæreditas erit, Deut. VIII. ex quo etiam fit, ut suaviter et libenter mortem oppetant. Sicut qui littus secant, facile et quocumque secure appellere possunt; non ita qui in alto mari navigant: sic pauperes omni tempore facile se ad mortem parant, divites non item.

Quarto, quietem et felicitatem parit; unde Aglaus ille modici ruris cultor in Arcadia, qui metas agelli sui cupiditate nunquam excesserat, Apollinis oraculo felicior pronuntiatus est Gyge Lydorum rege, apud Majol. to. II. Canic. coll. III.

Quinto, præparat ad recipiendum Evangelium, unde dicitur in hodierno Evangelio: *Pauperes evangelizantur*; quia scilicet illi citius et expeditius recipiunt Evangelium, quod contemptum, humilitatem, asperitatem vitæ amplecti docet. Sunt enim pauperes velut ligna arida, quæ facile concipiunt ignem illum, de quo dicitur Luc. XII. *Ignem veni mittere in terram.* Divites ligna virentia, quæ ignem repellunt, in eo strident et fumant; dum scilicet ægre

jejunant, ægre frigus in templo ferunt; flectere genua, et alia humilitatis opera exercere gravantur, etc.

Sexto, aptissimum est instrumentum ad perfectionem consequendam, uti eam vocat Theodoretus I. VI. de providentiâ; ubi subdit: «Per divitias vix aliquis paucula virtutis membra eleganter exsculpet, multi vero paupertate adjuti omnia simul fabricare possunt.»

CONCIO V.

TRIA VINCULA JUSTORUM.

I. Reverentia et timor omnipresentiæ divinæ. — II. Recordatio benevolentiae, et beneficentiæ divinæ. — III. Timor judicii divini.

THEMA.

Joannes cum audisset in vinculis opera Christi.

Matth. XI.

Mirum alicui videri potest, quod Joannes e carceribus legationem ad Christum mittens aliud nihil quærat, quam: *Tu es, qui venturus es?* Quis enim eam legationem videns non illico divinasset Joannem petiturum liberationem e suis vinculis, quibus iniquissime ab iniquissimo vinciebatur rege? Scimus namque quid captivi diu noctuque cogitent: libertatem scilicet. Quis ergo non dixisset nuntiaturum Christo Joannem: *Domine, quem amas*, ipse in vinculis est? Rursum etiam Joanni Christum renuntiatum: Bono animo esto, venio ut liberem te? Nihil horum Joannes, nihil horum Christus; de Messia inter se conferunt, de vinculis nulla mentio: nimirum Joanni bene erat cum suis vinculis, vincula ejus deliciæ, vincula ejus gloria erant, idque norat Christus; ideo nec ille absolutionem a vinculis petit, nec iste eam offert. Felices nos, auditores, si cum præcursore Domini in vinculis essemus. Ac licet materialibus vinculis minime ligemur, possumus tamen aliis non minus salutaribus vinculis nos adstringere; si nimirum membra nostra, sensus et voluntatem a peccatis ita coerceamus, ut peccare nequeamus. Tali etiam ratione vincuntur fuisse Joannem, nemo negare poterit, qui novit ejus vestem fuisse pilos camelorum, ejus cibum locustas et mel silvestre, ejus domum antra deserti; *Ne levi posses maculare vitam crimine lingue*, uti canit de eo Ecclesia. Quomodo enim delinqueret, vel in sermone, vel in victu, vel in vestitu, qui tam remotus ab hominibus omnibusque mundi illecebris in tanta austeritate vixit? Atque in hoc vel huic simili carcere, utinam nos omnes essemus! Quam nobis in eo bene foret! Quam nos peteremus ab eo liberari! Sed agendum, quibus vinculis huic carceri adstringi possumus? Audiamus.

I. Est reverentia divinæ majestatis, ubique præsentis et cuncta cernentis. «Magna est cautela peccati, inquit S. Aug. ser. CXIII. Dei semper præsentiam timere. Et in l. soliloq. c. XIV. ait: «Domine, quando perpendo, quod gressus meos semitasque consideras, et die nocteque super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans, speculator perpetuus, velut, si totius creaturæ tuæ, cæli et terræ oblitus, tantum me solum considerares et nihil sit tibi curæ de aliis, Deus meus terribilis et fortis, timore pariter et ingenti rubore confundor; quoniam nobis magna est indita necessitas juste recteque vivendi, qui cuncta faciamus ante oculos judicis cuncta cernentis.» Sic ille. Ante oculos terrenorum principum nemo facile audet committere quid improbum. Quis enim quæso coram rege suo furtum, adulterium, vel homicidium perpetrare ausit? Et qui tale quidpiam committendum a se audiret ex fatidico, nonne illico dicturus esset: Et quomodo hoc possum facere? Si famulum, qui ad mensam hero suo inservit, interrogas: Ecce tu cutem tuam non curas? Cur non strenue potas? Cur escis et bellariis saccos tuos non infarcis? Respondebit is quamprimum: Non possum istud facere, quoniam dominus meus undique circumspicit, et ad me præsertim attendit, observans quidquid ago. Ecce oculus domini potestatem adimit servo violandi honestatem et decorem: et hoc non potest facere oculus Dei? Qui, ut canit Ecclesia: *Speculator adstat desuper, qui nos diebus omnibus, actusque nostros prospicit a luce prima in vesperum?* Et Eccl. XXIII. *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem circumspicientes omnes vias hominum et profundum abyssi; et hominum corda influentes in absconditas partes.* Vetusto Macedonia more, regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti; e quibus unus thuribulo accepto, ante ipsum adstitit, in ejus brachio carbo ardens delapsus est, quo etsi ita urebatur, ut adusti corporis ejus odor ad circumstantium nares perveniret, tamen dolorem silentio pressit et brachium immobile tenuit, ne sacrificium Alexandri aut excusso thuribulo impediret, aut edito gemitu aures regias aspergeret: rex quoque patientia pueri magis delectatus, hoc certius perseverantiæ experimentum sumere voluit; solito enim sacrificavit diutius, neque hac re eum a proposito repulit. V. Max. l. III. c. III. Hoc puer iste, et gentilis quidem. Quid ergo nos? Quid non pati potius debemus, quam ut oculos et aures Dei omnia cernentis et audientis offenderemus; si puerum lenta adustio non potuit permovere, ut præsentem regem vel gemitu turbaret? Quid mirum, si perfecti viri nullis adigi machinis queant, ut